

ESZTERHÁZY KÁROLY EGYETEM

Történelemtudományi Doktori Iskola

Kovácsné Magyarai Hajnalka

TRENDI NŐ A SZOCIALIZMUSBAN

Szépségideálok és szépségápolási szokások a Kádár-korszakban

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Eger, 2021

Témavezető:

Dr. Valuch Tibor egyetemi tanár (EKE)

Bíráló Bizottság tagjai:

Dr. Rainer M. János egyetemi tanár (EKE) - elnök

Dr. Acsády Judit tudományos főmunkatárs (MTA TK SZI) – hivatalos bíráló

Dr. Simándi Irén egyetemi tanár (ELTE, KJE) – hivatalos bíráló

Dr. Sipos Balázs egyetemi tanár (ELTE) – külső tag

Dr. Bartók Béla egyetemi docens (EKE) – titkár

Az értekezés témája

Disszertációm a kádári szocializmus modern „trendi” nőjének a szépséghez való viszonyát, valamint szépségápolási szokásait és lehetőségeit igyekezett feltárni és bemutatni, azon politikai, gazdasági és mentalitásbeli változások kontextusában, melyek hatással voltak rájuk nézve. A dolgozat ezen túlmenően részletesen foglalkozott a hazai kozmetikai szolgáltatóipar államszocializmusbeli jellegzetességeivel, bemutatva a különböző eljárásokat, technikákat, ezek változásait éppen úgy, mint társadalmi-gazdasági hátterét. A kutatás keretében párhuzamosan igyekeztem feltárni a szépségápolás, a higiénia, a nőideál/szépségideál, mint társadalmi konstrukciók változásainak, valamint a szépségipar történetének társadalmi, gazdasági és mentalitástörténeti összefüggéseit.

Célkitűzések

Értekezésem fő motivációja volt, hogy új szempontokat emeljek be a vizsgált korszak nő- és társadalomtörténetébe, valamint megtörjem a kozmetikai szépségiparral kapcsolatos sztereotípiákat. Továbbá, mivel véleményem szerint a szépségápolás története egy méltatlanul elhanyagolt terület a magyar társadalomtörténeten belül, fő célommá vált, erre felhívni a figyelmet, és munkámmal előmozdítani azt, hogy a szépségápolás-történet a hazai társadalomtörténet szerves részévé válhasson.

Az értekezés szerkezeti felépítése

Értekezésem három fő részre tagolódott: a „Nőkép és női szépségideál változásai”, „A kozmetikai ipar és a kozmetikai gyakorlat alakulása (1956-1989)” valamint a „Szépségápolás és higiénia” című fejezetekre, melyek közül a középső blokk képezte kutatásom központi témáját. A hazai szépségipar korabeli gazdaságtörténeti elemzésen túl, behatóan foglalkoztam a kozmetikai gépek, eszközök, eljárások ismertetésével/bemutatásával, a hiánygazdaság adta speciális lehetőségek feltárásával, a szépségipari egységek/üzletek mindennapjainak bemutatásával, és a kozmetikus szakma gazdasági, társadalmi- és mentalitástörténeti változásainak végig követésével. Kiemelt hangsúlyt helyeztem annak a paradigmaváltásnak a bemutatására, amely a Kádár-korszak szépségápolással kapcsolatos mentalitását jellemezte a Rákosi-korral szemben, ami gyakorlatilag a szépség és szépségápolás „rehabilitációját”

jelentette. Az ezt megelőző „Nőképek és női szépségideál változásai” fejezettel igyekeztem bemutatni azt a fajta szerepkonstruktív modellváltozást, melyet időszakosan politikai, gazdasági, vagy éppen társadalmi változások határoznak meg, és ezzel a szépségápolási tendenciákat is befolyásolni képesek. (Az már más kérdés, hogy a szépségápolásnak akár professzionális, akár otthoni praktikákról legyen szó, gazdasági feltételei is vannak.) Hiszen a szépségideálok nem ősidőktől létező esszenciák, hanem ugyanolyan társadalmi konstrukciók, mint például az értékrendek, melyek történelmi korszakokként, továbbá kultúráként változhatnak. Végül a „Szépségápolás és higiénia” fejezetet a néprajzi és higiéniatörténeti feldolgozáson túl, leginkább a gazdag tárgyi gyűjtemény és a színes oral history tette igazán értékessé, mely demonstrálta azt, hogy a szépség, mint társadalmi konstrukció, és az annak való elérése, hogyan realizálódott egyénekre bontva a kutatott korszak nőtársadalmának mindennapjaiban.

Vizsgálati módszerek, források

Értekezésem a szakirodalmon túl széleskörű forrásfeldolgozáson alapul, az elsődleges és másodlagos írott forrásanyagtól, a tárgyi forrásanyagon át a narratív forrásokig.

Írott forrásanyag tekintetében feldolgozásra kerültek a kutatott korban megjelent professzionális szakkönyvek, valamint nőknek szóló szépségápolással kapcsolatos könyvek és háztartási tanácsadók. Ezek egy részét hagyatékban találtam, másrészt magántulajdonban és antikváriumban, továbbá a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár polcain és raktárjában. Női magazinok terén feldolgoztam a *Nők Lapja* 1956-1989 közötti összes számát, átnéztem az *Ez a Divat* és a *Pesti Divat* 1956-1989 számait, az *Iffúsági Magazin* 1965-1989 összes évfolyamát, koncentrálnám a kozmetikai ipar újdonságairól szóló cikkekre és a divatos trendekre, a szépségápolási tanácsokról szóló rovatokra, a kozmetikum-reklámok és kozmetikusok hirdetéseinek, valamint a címlapokon ábrázolt nők képeinek elemzésére. Végignéztem és feldolgoztam a kezdetben *Asszonyok*, majd 1972-től *Lányok*, *Asszonyok* című szovjet folyóirat havonta megjelenő magyar nyelvű kiadásának 1960-1989 között megjelent összes évfolyamát. Érdekesképpen átlapoztam a *Ludas Matyi* 1956-1989 közötti számait, elemezvén a női testábrázolások és a szexuális magatartásformák közötti kapcsolatot, és annak társadalmi vetületét. A főleg nőknek szóló folyóiratok mellett átnéztem az *Arcanum* és a *Hungaricana* digitális adatbázisában szereplő 1956-1989 közötti napilapok és folyóiratok széles spektrumát, különösképpen azon sajtótermékeket, amelyekben a kozmetikai iparral,

szépségápolással kapcsolatos hírek, írások voltak fellelhetők, a széleskörű közönségnek szánt felvilágosításoktól a Tanácsok Közlönyében közzéadott szépségipari tevékenységet érintő rendeletekig. Levéltári forrásokként a Budapest Főváros Levéltár MSZMP Végrehajtó Bizottság üléseinek 1957-1989 közötti anyagát tekintettem át, különösképpen a szépségiparra vonatkozó dokumentumokat, melyek érdekes információval szolgáltak arra nézve, hogyan kezelte a politikai vezetés a fodrászatokkal és kozmetikákkal kapcsolatos problémákat, illetve hogyan döntöttek központilag a szépségipari egységek számának robbanásszerű növekedéséről, valamint az állami, szövetkezeti és magán üzletek helyrajzi elrendezéséről

A szocializmus korszakának szépségápolás történetével kapcsolatban tárgyi forrásfeltárást, gyűjtőmunkát végeztem. Gyűjteményeimbe tartoznak a kutatott korszak, ma már „retrónak” titulált kozmetikumai (szappanok, arckrém tégelyek, rúzsok, stb.), szépségápolási eszközei (hajlakk pumpa, szempilla kefe, hajcsavarók, hajsütővas, stb.), magántulajdonban lévő fényképek, levelek, személyes tárgyak, melyeket kutatási szempontjaim szerint kívánok elemezni. Saját gyűjtemény mellé felhasználtam továbbá a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum *Mit vásárol Jucika?* - című kiállítás tárgyi anyagát, a bécsi Wien Museum *Mit Haut und Haar Frisieren, Rasieren, Verschönern*- című kiállítás anyagát és katalógusát, a Budapesti Fodrászmúzeum kiállítási tárgyait, a meginterjúvált alanyok személyes, a kutatott korszakból fennmaradt releváns tárgyait (szépség-szakemberek esetében munkaeszközök, árlisták, kozmetikusnapló, magánemberek esetében a már említett személyes tárgyak, fényképek).

Kutatásom fontos részeként tekintek a narratív történeti forrásra. Az oral history módszerét alkalmazva interjúkat készítettem korabeli szépségipari- és divatszakemberekkel, kozmetikusokkal, ismert modellekkel és korabeli fiatal lányokkal, szépasszonyokkal. Bár az oral history természeténél és jellegénél fogva szubjektív forrás, és sok történész éppen ezért viszonyul fenntartással a felhasználásához, kutatásom szempontjából mindenképp értékes forrásnak tartom, hiszen ha nem is teljes objektivitással rekonstruálja a múltat, de segít megérteni azt, továbbá tartalmazhat olyan információkat, melyek az írott forrásokból kimaradtak. Interjúim során a hagyományos személyes kapcsolatfelvételen túl a „hólabda” módszert alkalmaztam, főleg a korabeli profi modellek esetében, akiknek zárt körébe való bekerülésemet a *Nőábrázolások a magyar és román államszocializmus éveinek reklámtermékeiben* - című tanulmányom megjelenésének is köszönhetem. Interjútechnikák közül a félig strukturált kvalitatív eljárást alkalmaztam a fókuszcsoportos és egyéni mélyinterjú alkalmán. A félig strukturáltságra azért volt szükség, hogy a mélyinterjú során feltörő emlékek elkalandozásából az előre megszerkesztett interjúkérdéseimmel

visszahozzam az alanyt a kutatási témához, fókuszcsoport esetében pedig az esetleges vitákat (a szubjektív módon megélt emlékek végett) megelőzzem. Bár kutatásom nőkről szól, interjúalanyaim között férfiak is szerepelnek. Ők leginkább a divatszakmában dolgozó, mára inaktív vagy más területeken aktív férfiak, akiknek ismereteik vannak arról, milyenek voltak a kádárkori szépségideálok, milyenek voltak a korabeli “influenzserként” ábrázolt nők külseje és viselkedése iránti elvárások, és mennyire egyezett ez a férfitársadalom ízlésével.

Eredmények

Disszertációm feltáró jellegű és társadalomtörténeti szempontból hiánypótló. Amellett, hogy szépségápolás-történeti áttekintést nyújt a professzionális szépségápolás szocializmuskori időintervallumára nézve, feltérképezi a Kádár-korszak általam „trendi nőként” aposztrofált, divatot követő, modern nők szépségápolási szokásait és lehetőségeit, természetesen nyomon követve a korszak társadalmi konstrukciójaként folyamatosan változó, és a Rákosi korszakkal homlokegyenest különböző hivatalos és nem hivatalos szépségideáljait és nőképeit.

Első tisztázandó kérdésem az volt, hogy miként alakult a nőkép és szépségideál változása a kutatott korszak során, és hogyan befolyásolták mindezt a társadalmi, politikai, mentalitásbeli változások? Hogyan viszonyultak a korszak női generációi a hivatalos szovjet nőkép mellett, a „hanyatló nyugat” divatnőjének jelenségéhez? Milyen volt a Rákosi-korral szembeni Kádárkori „trendi” nő, és milyen volt a társadalmi elfogadottsága?

1950-es évek nőideáljáról szóló diskurzusban jelen volt egyrészt a hivatalos, az állam által propagált szovjet típusú rendszernek megfelelő nőkép, és egy nem hivatalos, nonkonformista női modell, mely magában ötvözte a korábbi rendszer „burzsoá csökevény” ízlését és a beszivárgó nyugati trendeket. Korabeli nyomtatott források a hivatalos nőképet idézik, mely mögött a társadalmi közízlésen és nőformáláson túl politikai cél, a szovjet típusú rendszernek való megfelelés állt, kutatásom során feldolgozott magánfotográfiák és emlékek azonban olyan nőket jelenítenek meg, akiknek fontos önkifejezés lehetett a szépség.

A Rákosi-korszakban a szovjetizált nő politikailag ideállá való propagálásával, a divat követése egyfajta mérsékelt, magánlázadásnak minősült. Feltételezhetően a rendszerkonform nők sem feltétlenül a szépség iránti vágyat utasították el, hanem sokkal inkább a biztonságot választották a szürke tömegbe való beolvadással. Természetesen közöttük is lehettek olyanok, akiket a teljes vagy részleges identifikáció, a rendszer által meghatározott mintával való azonosulás motivált, de leginkább a politikai nyomás elfogadása, a büntetéstől való félelem és

a nagyfokú hiány indokolhatta a konformitást. Továbbá azokat sem zárhatjuk ki, akik számára indifferens volt a szépség és nőiesség. A divat követése ebben a korszakban egyfajta mérsékelt, magánlázadásnak minősült, és a nyugati trendeket követni igyekvő, rúzsosított ajkú és „burzsoá szokásaival” a szürke tömegből kitűnő „trendi nő” nonkonformistának számított, a kor interpretációja szerint pedig rendszerellenes viselkedést produkált.

Ezzel szemben, a Rákosi-korszak propagált „traktoros lányai” és dolgozó asszonyai után 1956-ot követően, egy olyan paradigmaváltás következett be, melynek során a Kádár-kori nőideál sokkal közelebb került a korabeli közvélemény által preferált nőtípushoz, és egyre inkább távolodott az egykori szovjetizált mintától. A szovjet típusú nőideál megszűnt kötelező módon követendő példának lenni, a divatot követő nők pedig ezen túl inkább a nyugatról beszivárgó trendeket kezdték el követni, már amennyire ez az államszocializmus keretein belül lehetséges volt. A hatvanas évektől a modern „pesti nő” púderfelhőbe burkolta magát, piros rúzst kent az ajkára, nejlonharisnyát húzott és túsarkúban járt (még ha az nehezen is volt beszerezhető). A divat és szépségápolás nem volt politikai kérdés többé, kritizálói sokkal inkább a társadalom konzervatívabb gondolkodású rétegeiből tevődtek ki, akik nem vették jónéven a nők ilyesfajta „lázadását” egy olyan világban, melyben a „szocialista erkölcsöt” egyfajta tradicionális konzervativizmus jellemezte. Az idősebb generációk továbbra is a hagyományos női szerepeket hangsúlyozták, a fiatalabbak pedig a modern kor nőjének ideálját hirdették, mely egy sajtóságos szocializmuskori „trendi nőképet” teremtett. A hetvenes években a modern „trendi” nő emancipált volt és nem akart többé a munka mellett „háztartási robot” is lenni, ura akart lenni saját életének és rendelkezni önmaga teste felett, ami újabb mentalitásbeli problémát generált a konzervatív gondolkodásúakkal. A nyolcvanas évek egyre erősebb nyugati befolyása, és a modern tömegkommunikáció hatása pedig egy újabb nőképet állított a divatot ekkor már naprakészen követő magyar, modern “trendi” nőknek, melybe már a konzervatív mentalitású társadalom egy letűnt kort képviselt. Végigtekintve a Kádár-kori szocializmus évtizedekre lebontott nőképein megállapíthatjuk, hogy a nőkép és nőideál változások nem önmaguktól kialakuló szuverén fogalmak, hanem politikai, társadalmi és gazdasági változások által befolyásolt női szerepkonstrukciók.

A Kádár-korszak nőképeinek változása és folyamatos alakulása a korabeli nőtársadalom szépségápolási szokásait és tendenciáit is érintette. A nők szépségápolási igénye megnőtt, és a professzionális szépségápolási szolgáltatások igénybevétele megsokszorozódott. A nők szépség iránti vágya megszűnt politikai kérdés lenni, és nyíltan felvállalva látogathatták a

korabeli állami és szövetkezeti fodrászüzletek fodrászatait és kozmetikáit. Ehhez kapcsolódik a disszertációm elején felvetett következő kérdés, miszerint:

- Hogyan fért meg/létezett és működött egy olyan „luxusszolgáltatás”, mint a kozmetika a Kádár-korszak látszólagos puritanizmusa idején? És egyáltalán, luxusszolgáltatásnak számított-e akkoriban a kozmetika?

A háború előtti időkben a kozmetikusok, akiknek tevékenysége néha orvosi kompetenciákat feszegetett, olyan kozmetikai luxus-kezeléseket végeztek, mint az arcfehérités, mélyhámlesztés, szemölcs- és anyajegy eltávolítás, vagy a diatermiás géppel végzett szőrtelenítési eljárások. A Rákosi-kor erőltetett puritanizmusa és ínsége idején azonban a kozmetika, „burzsoá” volta miatt, mind politikailag, mind társadalmilag „mostohagyermekké” minősült, és a nők többnyire titokban jártak el szépítkezni, már akik megtehették. A Kádár-korban, mint láttuk, a szépségápolás már nem ütközött a politikai érdekekkel. A hatvanas években sorra nyíltak az állami és szövetkezeti üzletek, a hetvenes években pedig már „futószalagon”szépítették a szépségipari szolgáltató egységekben a nőket. A szépségápolás mindenki számára elérhetővé vált, de pont ez a tömegessé válás volt az, amitől a kozmetikai szolgáltatások veszítettek „luxus-értékükből.” A szolgáltatások árai alacsonyok lettek, és ennek megfelelően a kezelések is leegyszerűsödtek. Olyan luxus-kezeléseket, mint a ránceltávolítás, szeplőhalványítás, végleges szőrtelenítés, csak az a csekély számú, régi évtizedes múlttal rendelkező kozmetikus-magánkisiparos végzett, aki a kisiparosok számára kedvezőtlen körülmények között is magánzó maradt. Az Állami Fodrászatok és a Szövetkezeti Üzletek a puritán szocialista ízlésnek és pénztárcának megfelelő kezeléseket biztosítottak (kis és nagy arckezelést, szemöldökszedést, szemöldök-és szempillafestést, gyantával való szőrtelenítés) a divatos szocialista nőnek. Ilyen körülmények között tehát, bár a nők mindennapjaivá vált a professzionális szépségipari szolgáltatások igénybevétele, ezek a szolgáltatások nem számítottak luxusnak, sem árban, sem minőségben.

- Milyen nehézségekbe ütközött a professzionális szépségápolás a hiánygazdaság idején és hogyan tudták ezeket a problémákat a kozmetikusok orvosolni?

Az ötvenes évek végén és hatvanas évek elején, a kozmetikusoknak gyakorlatilag a „semmiből” kellett kozmetikai krémeket, pakolásokat készíteniük. Krémeket főztek egykori mestereik „titkos” receptjei alapján, és zöldségeket, gyümölcsöket, tojást alkalmaztak szépítőszerekként. A későbbiekben a KHV-tól vásárolhattak nagy kiszerezésű és alacsony hatóanyagú professzionális kozmetikumokat, amelyeket, mint kutatásom során kiderült, igyekeztek egyéni módon, saját kreativitásuk alapján vitaminokkal és fürjtojással feljavítani.

A professzionális kozmetikai anyagok beszerzése során a kozmetikusok a hiánygazdaság által létrejött további „kiskapura” is rátaláltak, ezen keresztül feketén szerezték be, és saját zsebből fizették azokat a külföldről behozott kozmetikumokat, amelyeket a kezelésekhez használtak, és amit a hálás vendég borraivalóval jutalmazott. Mindezek mellett, vagy ellenére kellemesen emlékeztek vissza ezekre az időkre, sőt interjúalanyaim szerint az 1970-es évek voltak a kozmetikai szolgáltatóipar legdinamikusabb időszakai.

- Nyugat vagy inkább a Szovjetunió volt a követendő minta a szépségipari technológiák tekintetében?

A szovjet nőitípus idolja, már a Kádár-kor kezdetén lecsengett, de szépségápolási technológiákban a magyar szépségipar a nyolcvanas évekig mégis közelebb állt a szovjet mintához. Kivételt képeztek ez alól a régi időkből fennmaradt magánkozmetikusok, akik félig legálisan, de inkább illegálisan továbbra is alkalmazták diatermiásgépüket. A hatvanas évektől egyre jobban szívárogtak be a nyugati divattrendek, nemcsak az öltözködés, de a szépségápolás terén is, így a divatos „pesti nő”, ha fáziskéséssel is, de informált volt a nyugati trendekről. A hetvenes évek sajátos szocialista fogyasztói magatartásával rendelkező, és az addigra emancipálódott magyar nő, egyre inkább a Nyugathoz vonzódott és a „kinti” szépségtechnikák érdekelték, a nyolcvanas évektől pedig a nyugati használt gépek és szoláriumok behozatalával, a magánkozmetikák beteljesítették a magyar „trendi” nő akkori elvárásait.

- Milyen szépségápolási praktikákat tanácsoltak a korabeli nőknek és hogyan valósult ez meg a gyakorlatban?

Feldolgozva a korabeli kozmetikai és szépségtanácsadó könyveket, kiadványokat és folyóiratok/magazinok/napilapok szépségrovatait, továbbá az oral history műfajának köszönhetően úgy gondolom, kutatásomban erre a kérdésre meglehetősen komplex választ tudtam adni. A Rákosi-korszakban még ugyanazt az Alumol krémet használták arc- és lábápolásra egyaránt, a szépségtanácsadó rovatok pedig disznózsírt ajánlottak a nők arcára, és vizes borogatásokat. A szépségápolási rovatok sokkal inkább tisztálkodási felvilágosításnak és higiéniai propagandának feleltek meg, mintsem holmi „kenceficézésről” szóló rovatnak. A Kádár-korszakban az a nő, aki szép akart lenni, megtehetette, hogy kozmetikumokat használ, sőt púdert és rúzszt is használhatott. A szépségtanácsadó rovatokban rengeteg zöldség- és gyümölcs pakolás receptjeivel találkozhatunk, valamint olyan szépségreceptekkel, amelyek általában olyan konyhai alapanyagokból álltak, mint az olaj, liszt, tojás, só, stb. Ugyanezen időszakban a magyarra lefordított szovjet szépségtanácsadóknak a nők bonyolultabb

receptekkel találkoztak, amelyek elkészítése legtöbbször lehetetlen volt, mert olyan összetevőket tartalmazott, amelyhez nehezen lehetett hozzájutni, és elkészítése szakértelmet kívánt.

A kádári szocializmus „trendi” nője a kozmetikai kezeléseken és az otthoni arcpakolásokon kívül némi fáziskéséssel bár, de követte a nyugatról beszivárgó smink- és frizuratrendeket is, és a szépségrovatoknak és tanácsadó könyveknek köszönhetően, ezt megtanulta odahaza, tükör előtt elvégezni. Megtanulta a szemceruza és a szemtus használatát (követve mindig az aktuális divattrendet), a helyes púderezt és arcpirosítást, bár néha előfordultak olyan tévedések, hogy cipőkrémmel festették be szempilláikat, szempillafesték helyett. A „trendi” nő bár hetente járt fodrászhoz, odahaza is becsavarta a haját és azzal aludt egész éjszaka, hogy reggelre szép legyen, és természetesen a kor divatja szerint rendelkezett egy-két parókával, vagy legalább pepivel.

A korszak elejére jellemző higiéniai felvilágosítások megmaradtak, de a mindennapi mosakodás helyett a korszak végén, már inkább addig tabutémának számító intimhigiéniai témák kerültek előtérbe. További népszerű téma volt a szőrtelenítés, amely a szoknyák rövidülésével és a testképpel, illetve szexualitással kapcsolatos mentalitásváltozás miatt vált aktuálissá.

A Kádár-kori szocializmus „trendi nője” hosszú utat tett meg a hivatalos propagált nőkép követéstől az emancipált nő tudatosan formált önmegvalósító nőideáljáig. Felmerül a kérdés, hogy vajon a Rákosi-féle erőltetett emancipációnak volt-e köze a nők későbbi emancipációs törekvéseihez? Vajon a nyolcvanas évek divatos rendőrnői igazából az ötvenes évek propagált traktoros lányainak az utódai? De míg az egyik az erőltetett emancipáció produktuma, a másik a nők tudatos választása. Véleményem szerint (mely, noha más kontextusban, de egyezik Schadt Mária nézeteivel), ha nem is egyenes ágú következménye egyik a másiknak, de a nők önállósulási vágya vagy ennek lehetősége, az ötvenes években gyökerezik. A szocializmuskori „trendi nőnek”, hol a politikai propagandával, hol a társadalmi konvenciókkal kellett szembenéznie, és oly módon lavíroznia, hogy ne váljon se államellenséggé, se a társadalom által megbélyegzett „rossz nővé”. Vonatkozzon ez, akár önmegvalósítási vágyainak, vagy akár szexuális szabadelvűségének felvállalására nézve, és annak külsődleges demonstrációjára. Mindebben természetesen voltak különbségek az egyes női generációk tagjai között.

Végezetül, véleményem szerint a szocializmus bármely szakaszában, függetlenül annak puritánságától vagy hiánygazdasági jellemzőiről, a nők szépség iránti vágya mindig

jelen volt, és egyéni életstratégiák és némiképp paradox módon a hiánygazdaság határozták meg annak gyakorlati megvalósulását. A Rákosi-korszak szovjet típusú rendszerében a szépségápolást hivatalosan, mint a „jól-lét” egy fajta megnyilvánulását a kizsákmányoló osztályokhoz, de legalábbis a középosztályhoz a kispolgársággal bezárólag társították. A kádári konszolidáció pedig, elhozta a professzionális szépségápolás rehabilitációját, létrehozva egy sajátos specifikus szegmenst, a szocializmus „megfizethető luxusát”, mely igaz, hogy „*kicsit sárgább, kicsit savanyúbb, de a miénk*” (A tanú c. film, Bacsó Péter rendezése) volt. Disszertációm arra is rávilágít, hogy a szépségápolás rehabilitációja, sőt ezen túlmenően a szépségipari egységek számának rohamos növekedése a politikai változásoknak is betudható, melyek lehetővé tették a nőkép változás társadalmi megnyilvánulását, és az azzal való azonosulás felvállalásának demonstrációját.

A témában megjelent publikációk

1. Kovácsné Magyarai Hajnalka: „A mai nő arcát illatos porfelhőbe burkolja.” Szépségápolás az 1950-es és 1960-as években. *Mindennapok Története* 2020. 05. 15. https://mindennapoktortenete.blog.hu/2020/05/15/szepsegapolasi_tanacsok_es_praktikak_az_1950-es_es_1960-as_evekben (Letöltés: 2021. 01. 05)
2. Kovácsné Magyarai Hajnalka: „*Hiszen még a felkelés első hetében, a tűzszünetben is jöttek hölgyek szörtelenítésre.*” - A nők szörtelenítési szokásai a Kádár-kori szocializmusban. *Napi Történelmi Forrás*. 2020. 05. 12. <https://ntf.hu/index.php/2020/05/12/hiszen-meg-a-felkeles-első-heteben-a-tuzszunetben-is-jottek-holgyek-szortelenitesre-a-nok-szortelenitesi-szokasai-a-kadar-kori-szocializmusban/> (Letöltés: 2021. 01. 05)
3. Kovácsné Magyarai Hajnalka: Ideálok – Szerepek – Trendek. Nőképek változásai a Kádár-korban. In: Doktorandusz hallgatók IX. konferenciájának tanulmányai. Eger, Eszterházy Károly Egyetem Líceum Kiadó. 2020. 147-160.
4. Kovácsné Magyarai Hajnalka: Nőábrázolások a magyar és román államszocializmus éveinek reklámtermékeiben. In: „Politika, életrajz, divat, oktatás”- Konferenciák, műhelybeszélgetések XV. (szerk. Kis- Kovács- Rózsa). Líceum, Eger, 2018. 205-229.

5. Kovácsné Magyarai Hajnalka 2020: „*Reggel már 5.30-ra már ott voltunk a fodrásznál, hogy beérjünk a munkahelyre...*”- Milyen volt a Kádár korszak '60-as és '70-es éveiben a fodrászatok és kozmetikák divatos növéndége? *Napi Történelmi Forrás* 2020. 04. 29.
<https://ntf.hu/index.php/2020/04/29/reggel-mar-5-30-ra-mar-ott-voltunk-a-fodrasznal-hogy-beerjunk-a-munkahelyre-milyen-volt-a-kadar-korszak-60-as-es-70-es-eveiben-a-fodraszatok-es-kozmetika/> (Letöltés: 2021. 01. 05)
6. Kovácsné Magyarai Hajnalka (2020): Traktoros lányoktól a Csemege-kosárig. Propagált nőképek és kialakult szépségideálok a szocializmusban. *Polymatheia* XVII. évf., 2020. 1-2. sz., 171-190.